

Nr 202.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till teckning av ytterligare aktier i Norrbottens järnverk aktiebolag, m. m.

(4:e avd.)

I propositionen nr 267 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 25 april 1947, föreslagit riksdagen att *dels* till Aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag under fonden för statens aktier för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor, *dels ock* besluta, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti i mån av behov för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag å högst 25 000 000 kronor.

Sedan styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag framlagt utredning med förslag till järnverkets vidare utbyggnad i två etapper ävensom plan för en finansiell rekonstruktion för bolaget, föreslog Kungl. Maj:t (prop. nr 302/1946) riksdagen att för genomförande av första utbyggnadsetappen anvisa ett investeringsanslag av 30 500 000 kronor för nyteckning av aktier i bolaget samt besluta, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti ej mindre i mån av behov för lån åt bolaget å högst 70 000 000 kronor än även för förlagslån åt bolaget till ett belopp av högst 6 000 000 kronor.

Med godkännande av det föreslagna utbyggnadsprogrammet och uppdelningen av detta i två etapper biföll riksdagen propositionen (r. skr. nr 467).

Sedan den finansiella rekonstruktionen av bolaget numera företagits, uppgår bolagets aktiekapital till 45 000 000 kronor.

I skrivelse den 11 mars 1947 har *styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag* framlagt ett i vissa avseenden reviderat förslag rörande den fortsatta utbyggnaden av järnverket.

Över styrelsens framställning ha, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret.

I fråga om innebörden av styrelsens förslag, innehållet i de avgivna yttrandena samt departementschefens uttalande vid anmälan av ifrågavarande proposition får utskottet hänvisa till propositionen (s. 3—10).

Vid framläggandet för 1946 års riksdag av förslag rörande utbyggnad av Norrbottens järnverk utgjordes anläggningarna av två elektrotackjärnsugnar, ett elektrostålverk och ett sinterverk. Under uppförande voro ytterligare en

Utskottet.

elektrostålugn, en förreduktionsanläggning samt ett thomasverk. I och med färdigställandet av dessa anläggningar beräknades järnverkets kapacitet uppgå till inemot 100 000 ton tackjärn per år.

Det i propositionen 1946/302 framlagda förslaget innebar, att järnverket skulle ytterligare utbyggas i två etapper till en kostnad av sammanlagt 140 miljoner kronor. Den första etappen avsåg dels uppförande av en koksblästermasugn samt därav betingad utbyggnad av befintliga metallurgiska anläggningar m. m., dels ock byggandet av ett götvalsverk samt ett trio-grovvalsverk. Härigenom skulle järnverkets kapacitet i fråga om tackjärnstillverkningen ökas till 300 000 ton. Den andra etappen förutsattes skola inrymma anläggningar för ytterligare 200 000 ton tackjärn samt utbyggnad av valsverken med fin- och mediumvalsverk. Efter denna utbyggnad skulle järnverket få en kapacitet av 300 000 ton valsat järn.

1946 års riksdag godtog i princip den framlagda utbyggnadsplanen och anvisade för genomförande av den första utbyggnadsetappen 30,5 miljoner kronor för nyteckning av aktier i järnverket. Riksdagen medgav vidare, att statsgaranti fick ställas för lån å tillhoppa 70 miljoner kronor.

Ett fullföljande av 1946 års principbeslut skulle alltså innebära utökning av järnverkets tackjärnskapacitet med 200 000 ton och anläggande av ett fin- och mediumvalsverk.

Det av styrelsen för järnverket nu framlagda förslaget innebär vissa ändringar i det 1946 skisserade programmet. Sålunda föreslås nu, att tackjärnsbasen skall, åtminstone för närvarande, utbyggas allenast till en kapacitet av 300 000 ton, att trio-grovvalsverket skall ersättas med ett duo-reversiervalsverk samt att fin- och mediumvalsverket skall utbytas mot ett fin- och trådvalsverk.

Kostnaderna för den föreslagna utbyggnadens båda etapper beräknas nu till 150 miljoner kronor, d. v. s. 10 miljoner kronor mer än enligt 1946 års beräkningar. Därvid är att märka, att kostnaden för den tidigare ifrågasatta utbyggnaden av tackjärnskapaciteten från 300 000 till 500 000 ton icke medräknats. Merkostnaden förklaras av inträffade prisstegringar samt av ökade kostnader för den nya typen av grovvalsverk, de senare inemot 20 miljoner kronor. I åtskilliga yttranden i anledning av det förslag från styrelsens sida, som låg till grund för propositionen i ämnet till 1946 års riksdag, uttalades farhågor för att utrymme icke skulle förefinnas för avsättning av den produktion av tackjärn eller valsade produkter, som utbyggnadsprogrammet åsyftade. Styrelsen har numera närmare undersökt avsättningsmöjligheterna för olika produkter. Det har därvid visat sig att avsättningsmöjligheterna för flera produkter av olika skäl äro ytterst vanskliga att bedöma. Med hänsyn härtill har styrelsen reviderat sitt utbyggnadsprogram så, att tillverkningen vid järnverket kommer att omfatta sådana valsverksprodukter, för vilka goda avsättningsmöjligheter inom landet ansetts föreligga, huvudsakligen byggnadsjärn av olika typer.

Enligt vad utskottet erfarit kommer utbytet av ett trio-valsverk mot ett duo-reversiervalsverk samt anläggande av ett fin- och trådvalsverk i stäl-

let för ett fin- och medium-valsverk att möjliggöra produktion av sådana produkter, å vilka behovet inom landet bedömts vara särskilt framträdande. Valsverk av angivna typer giver ock järnverket möjlighet att differentiera tillverkningen och lämpa densamma efter föreliggande behovssituation. Med hänsyn härtill och då, enligt vad utskottet inhämtat, en tillverkning enligt det skisserade programmet såvitt nu kan bedömas kan beräknas bliva fullt konkurrenskraftig, finner utskottet sig böra tillstyrka att utbyggnadsprogrammet — trots uppkommande merkostnader för valsverksanläggningarna i förhållande till 1946 års beräkningar — fullföljes enligt det nu framlagda förslaget.

Förslag framlägges icke nu om utbyggnad av tackjärnsbasen utöver den som åsyftats genom anskaffning av den i den första etappen av 1946 års utbyggnadsprogram ingående koksasmusnen. Utskottet anser det vara välbetänkt att med beslut om ytterligare utbyggnad av tackjärnsbasen får anstå i avbidan å resultatet av utvecklingen av den elektro-metallurgiska tackjärns- och stålframställningen. Styrelsen har förklarat att — därest den fortsatta utredningen av tackjärnsfrågan skulle visa att en ytterligare utbyggnad fortfarande kan anses önskvärd — en dylik utvidgning kan genomföras utan anlitan av anslag från riksdagen. Utskottet vill framhålla angelägenheten av att en ingående prövning om behovet och ändamålsenligheten av en utbyggnad av tackjärnsbasen företages innan beslut i sådan riktning fattas.

Finansieringen av den föreslagna utbyggnaden avses skola ske dels genom nyteckning av aktier till ett belopp av 25 miljoner kronor och dels därigenom att statsgaranti lämnas för lån till ett belopp av likaledes 25 miljoner kronor.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha framhållit, att läget på kapitalmarknaden för närvarande är synnerligen ogynnsamt för statliga låneoperationer. Fullmäktige ha emellertid, i betraktande av det stora kapital, som redan nedlagts i företaget och med hänsyn till önskvärdheten att genomföra det projekterade utvidgningsprogrammet för att ernå en rationell drift och ökning av kapaciteten, ansett sig böra tillstyrka anvisande av det begärda anslaget till nyteckning av aktier ävensom att ytterligare statsgaranti för lån lämnas. Riksgäldsdirektören åter har i särskilt yttrande anfört, att han endast under förutsättning att de nu äskade medlen först längre fram behöva tagas i anspråk kunde tillstyrka styrelsens framställning. Läget på kapitalmarknaden vore nämligen enligt riksgäldsdirektörens mening sådant, att en upplåning av 45 miljoner kronor — enligt Kungl. Maj:ts förslag 50 miljoner kronor — utöver de alldeles nödvändiga lånetransaktioner, riksgäldskontoret hade att räkna med under den närmaste tiden, måste anses vara omöjlig genomföra på marknaden.

Departementschefen har — under framhållande att de långa leveranstiderna tala för ett principbeslut redan av innevarande års riksdag — meddelat att de för utbyggnaden erforderliga medlen icke behöva disponeras förrän vid en senare tidpunkt.

Läget på kapitalmarknaden måste uppenbarligen tillmätas avgörande betydelse vid bedömandet av frågan om den nu föreslagna utbyggnaden. Utskottet har funnit det vara angeläget att från järnverkets styrelse inhämta närmare uppgifter rörande förutsättningarna för ett anstånd med ytterligare upplåning för tillgodoseende av här avsedda behov. Därvid har utskottet erfarit, att bolaget för närvarande ägde tillgång till likvida medel i så betydande omfattning, att ytterligare tillskott för genomförande av det nu föreslagna utbyggnadsprogrammet icke tills vidare erfordrades. Såvitt nu kunde bedömas syntes med upplåning för aktieteckningens genomförande kunna anstå omkring ett år. Vid sådant förhållande och då ett principbeslut redan nu torde erfordras för att tjäna bolagets styrelse till ledning vid fullföljandet av de med den första utbyggnadsetappen sammanhängande beställningarna, finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslag till aktieteckning och ställande av statsgaranti. Utskottet förutsätter emellertid, att erforderlig upplåning icke genomföres förrän oundgängligt behov därav föreligger, och att upplåningen planeras så, att störande inverkan på kapitalmarknaden i möjligaste mån undviks.

Vad departementschefen i övrigt anfört har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) till *Aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag* för budgetåret 1947/48 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor,

b) besluta, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti i mån av behov för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag å högst 25 000 000 kronor.

Stockholm den 17 juni 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Gränebo, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Mannerskantz, Gustaf Iwar Anderson, Johan Eric Ericson, Albertsson, Gustav Emil Andersson, Hesselbom och Ragnar Bergh; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Malmborg i Skövde, Falla, Mårtensson, Lindholm, Pettersson i Dahl, Åkerström, Holmström, Petterson i Degerfors, Thapper, Severin i Stockholm och Johansson i Mysinge.